

מבני בידור וספורט בתקופה הרומית

Ancient Roman Arenas

טבת התשע"ח - 12/2017 - 1035

הלוחם שהפסיד בקרב, והצופה היהודי יכול היה במקרה כזה להשמיע את קולו נגד ההוצאה להורג ואולי להציל את חייו של היהודי הנלחם בזירה.

ההיפודרום (היפוס=סוס) הוקם גם הוא מחוץ לעיר, ושימש בעיקר לתחרויות של מרוץ מרכבות. המושבים נבנו לצדי הזירה המאורכת, שבקצה אחד שלה היה בניין קיר עגול ובקצה השני קיר ישר שבו היו שערי הכניסה למרכבות. באמצע הזירה, בין שני המסלולים, הוקמה מחיצה מפוארת שעוטרה בפסלים ובעמודים, ושאותה נדרשו נהגי המרכבות להקיף מספר פעמים במהלך המרוץ.

המנצח במרוץ המרכבות אחז בידו כאות ניצחון כף של תמר, וחכמים המשילו את נטילת הלולב בחג הסוכות לניצחון בפני האל.

כאמור, שללו חכמינו את התרבות הזרה שהובאה לארץ ישראל על-ידי הרומאים, וראו בה ניגוד מוחלט לתרבות היהודית. "אם רוצה, הולך לבתי-כנסיות ולבתי-מדרשות, ואם לא, הולך לבתי-תיאטראות ולבתי-קרקסיות" (בראשית רבה טז:ז). עם זאת, היו חכמים מודעים היטב למתרחש באותם מתקני שעשועים, והשתמשו במציאות זו על מנת להמחיש את דבריהם לקהל שומעיהם.

תיאור הבולים וראשי הגיליונות

האיורים בבולים, בראשי הגיליונות ובחותמת הוכנו בהשראה של פסיפסים מהתקופה הרומית ושל יצירות אמנות אחרות אודות התקופה (ספרים, ציורים, כרזות), שיצאו לאור במאות ה-18-19. איורי השבלים: על פי תצלומים מאת משה רימר (קיסריה); קרול ראדאטו (בית-גוברין); ישראלטורזם (בית שאן). מעטפה: עיבוד לתצלום של ישראלטורזם.

מופעי בידור וספורט היו חלק משמעותי מחיי התרבות והפנאי בעולם הרומי. שליטי העיר, שיצרו את המושג "לחם ושעשועים", חילקו מזון בחינם ובנו מתקני בידור וספורט כדרך לרצות את ההמונים. חיילי רומא ופקידיה הביאו עימם את מנהגייהם לכל אחת מפינות האימפריה רחבת-הידיים, ותרמו להפצת תרבות זו בקרב האוכלוסייה המקומית. כך הפכו מתקנים אלו לחלק משמעותי של הנוף העירוני של ארץ ישראל בתקופה הרומית.

המתקן הנפוץ ביותר היה ה**תיאטרון**, הבנוי בצורת חצי מעגל, שבו כל המושבים פונים לעבר הבמה שבחזית. כל עיר שכידה את עצמה הקימה תיאטרון, ובסך הכול נבנו בארץ ישראל למעלה מ-30 תיאטראות בגדלים שונים. מקורו של התיאטרון הוא בעולם היווני שקדם לתקופה הרומית, ונהגו להציג בו דרמות, קומדיות וטרגדיות. בתקופה הרומית השתנה טעמו של הקהל ועל במת התיאטרון ניתן היה לצפות בעיקר במופעים של פנטומימה וסאטירה חברתית. רבי אבהו, אמורא וראש ישיבה שחי בקיסריה במאה ה-4, תיאר מופע סאטירי שבו הועלו על הבמה שחקנים מחופשים ובעלי-חיים כחלק ממחזה שלעג למנהגי היהודים. בתלמוד הירושלמי מתואר תפקידו של שחקן במופע פנטומימה, השוכר את שירותיהן של מנגנות ורקדניות, מוחא כפיים לפניו, מרקד לפניו ומקיש בצלצלים לפניו.

ה**אמפייתאטרון**, שהוקם מחוץ לעיר, היה מבנה בצורת אליפסה, שבו הוקמו מושבי הקהל סביב זירה מרכזית. מתקן זה שימש למופעים עקובים מדם, שכללו לרוב קרבות בין גלדיאטורים או לחימה מול בעלי-חיים. האמפייתאטרון שימש גם כמקום הוצאה להורג, שבו הושלכו הנידונים למוות לפני חיות טרף או חויבו להילחם על חייהם בקרבות חסרי סיכוי. מופעים אכזריים אלו התאימו מאוד לטעמים של הרומאים, אולם לא מצאו חן בעיני מרבית האוכלוסייה המקומית. בארץ ישראל התגלו מעט מאוד מבני אמפייתאטרון, והם הוקמו בערים שבהן חנה הצבא הרומי דוגמת בית שאן, קיסריה ובית גוברין. חכמינו, שלרוב אסרו לצפות במופעי הדמים הללו, התירו בתנאים חריגים לחזות בקרבות "משום שצווח ומציל": לפי הנוהג ניתנה לקהל הזכות להחליט אם להרוג את

עיצוב בולים, מעטפה וחותמת:

דוד בן-הדור

Stamps, FDC & Cancellation Design:
David Ben-Hador

Ancient Roman Arenas

Entertainment and sporting events constituted a significant part of the cultural activity in ancient Rome. The city rulers, who coined the phrase "bread and circuses", distributed free food and built arenas as a way to placate the masses. Roman soldiers and officials brought their customs to every corner of the vast empire and contributed to the dissemination of this culture among local populations. Thus, these arenas became an important part of the urban landscape in Eretz Israel during the Roman Period.

The most common arena was the semi-circular **Theater**, in which all seats faced the front stage. Every self-respecting city built a theater and overall more than 30 theaters of varying sizes were constructed in Eretz Israel. The theater was adopted from the Greeks who preceded the Roman Period. Dramas, comedies and tragedies were performed in the Greek theaters, but the audiences' tastes changed and in the Roman Period most of the performances were pantomimes and social satire. Rabbi Abbahu, an amora (Jewish Talmudist) and head of a yeshiva who lived in Caesarea in the 4th century described a satire performance in which actors dressed as animals took the stage as part of a show that mocked Jewish customs. The Jerusalem Talmud features a description of the role of an actor in a pantomime who hires the services of female musicians and dancers, applauds them, dances and plays the cymbals before them.

The elliptic **Amphitheater**, in which the audience sat around a central stage, was built outside the city. This venue hosted bloody performances, mostly featuring battles between gladiators or men versus animals. The Amphitheater also served as a venue for executions, as those sentenced to death were pitted against wild animals or were forced to fight for their lives in hopeless battles. These brutal shows were well liked by the Romans but not by local residents. Only a few Amphitheaters were discovered in Eretz Israel and these were built in cities where Roman troops were posted, such as Beit She'an, Caesarea and Beit Guvrin. The Jewish Sages, who generally forbade watching these bloody shows, allowed it in unusual circumstances "because shouting saves": customarily, the audience was given the right to decide whether to kill the warrior who lost the battle, and Jewish spectators could lend their voices against the killing and possibly even save the life of a Jew fighting in the ring.

חותמת אירוע להופעת הבול SPECIAL CANCELLATION

The **Hippodrome** (hippos = horse) was also built outside the city and mainly served as a venue for chariot races. The seats were placed along the long sides of the arena. One end had a curved wall and the other had a straight wall where the chariot gates were located. A grand divider decorated with statues and columns was erected in the center of the arena, between the two tracks. The chariots rode around this divider repeatedly during the race. The winning chariot driver got to hold a palm spoon and Sages equated the waving if the lulav during the Sukkot festival to victory before God.

The Jewish Sages rejected the foreign culture brought to Eretz Israel by the Romans and considered it to be a complete contradiction to Jewish culture. "One may go to synagogues and places of Torah study or one may go to theaters and circuses" (Bereishit Rabbah 67:4). However, the Sages were well aware of what occurred at those entertainment venues and used this reality to illustrate their views to their followers.

Description of the Stamps and Sheet Margins

The illustrations on the stamps, the sheet margins and the cancellation were inspired by mosaics from the Roman Period and by 18th and 19th century works of art describing that period (books, paintings, posters).

Tab illustrations: based on photos by Moshe Rimer (Caesarea); Carole Raddato (Beit Guvrin); Israeltourism (Beit She'an).

Cover: adaptation of a photo by Israeltourism.

השירות הבולאי - טל: 076-8873933
שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 6108101
 The Israel Philatelic Service - Tel: 972-76-8873933
 Sderot Yerushalayim, Tel-Aviv-Yafo 6108101 12
 www.israelpost.co.il + e-mail: philserv@postil.com

Issue:	דצמבר 2017	הנפקה:
Stamp Size (mm):	30 ג / 40 ר	מידת הבול (מ"מ):
Plates:	1071, 1072, 1073	לוחות:
Stamps per Sheet:	8	בולים בגיליון:
Tabs per Sheet:	4	שבליים בגיליון:
Method of printing:	אופסט Offset	שיטת הדפסה:
Security mark:	מיקרוטקסט Microtext	סימון אבטחה:
Printer:	Joh. Enschede, The Netherlands	דפוס: